

Referát 11. Pompeiovo, Balbovo a Marcellovo divadlo

Pompeiovo divadlo

První kamenné divadlo v Římě zbudoval roku 55 př. n. l. Gnaeus Pompeius, a to po své návštěvě mytilenského divadla. To se mu natolik zalíbilo, že si nechal nakreslit plán a rozhodl se postavit jeho velkolepější podobu. V Římě se však setkal s odporem konzervativních senátorů, kteří byli přesvědčeni, že divadla vystavěná na dřevěných základech jsou postačující. Tato divadla však často podléhala požárům. Aby se Pompeius vyhnul sporům, spojil divadlo s chrámem Venuše Vítězné. O jeho přibližném vzhledu se dozvídáme z fragmentů antických pramenů. Schodiště k chrámu tvořilo zároveň paprskovitě rozdělené půlkruhové hlediště - *cavea*, pod nímž leželo jeviště - *scaena*, dále *orchestra*. Některé antické prameny uvádí kapacitu 10.000 osob, jiné až 40.000. Bylo bohatě vyzdobeno sochami, malbami a koberci. Byly nalezeny sochy satyrů a téměř čtyřmetrová bronzová socha Herkula, která dnes zdobí Vatikánské muzeum. Součástí komplexu bylo tzv. *hecatostylum*, *portikus* tvořený stovkou sloupů, nacházely se zde sochy poražených národů, dále zahrada s alejemi a fontánami. V jedné z exeder portiku nechal Pompeius vystavět *Curia Pompeiu*, kde stála jeho socha. Po zavraždění Julia Caesara, ke kterému došlo právě zde, byla Curia zazděna a socha přemístěna na jeviště. Slavnostnímu otevření předcházela modlitba, následně byly zahájeny hry, které měly převážně umělecký charakter, sportovní část a štvance probíhaly v cirku. Prostory divadla sloužily také k uměleckým výstavám, koncertům a náboženským sešlostem, a to i za špatného počasí, protože byly částečně zastřešeny. Divadlo se stalo symbolem vojenské a politické moci, kterou Římané s oblibou předváděli především při návštěvách barbarských národů. Divadlo bylo několikrát poškozeno požárem a zrekonstruováno. Z materiálu byl použit převážně tuf a travertin. Nacházelo se v jižní části Martova pole, v oblasti dnešní Via di Grotta Pinta a Campo dei Fiori.

Balbovo divadlo

Toto divadlo bylo otevřeno v roce 13 př. n. l. Nechal ho postavit soukromník, africký prokonsul Lucius Cornelius Balbus mladší. Mj. tak oslavil svůj triumf nad berberským národem Garamantů. Divadlo bylo postaveno v blízkosti řeky Tiber, která se rozvodnila právě v době jeho otevření, takže přístup byl možný jen za pomoci člunů. Kolem roku 80. n. l. bylo poškozeno rozsáhlým požárem, poté znovu obnoveno. Podle byzantských pramenů mělo divadlo kapacitu 7000-8500 diváků. Jeho průměr činil přibližně 95 metrů a orientováno mohlo být na jih nebo také na východ. Jeho umístění není přesně známo, nejspíš se nacházelo v prostoru mezi ulicemi dei Calderari, Arenula a San Bartolomeo dei Vaccinari, kde dnes stojí Pallazo Cenci a kostel San Tomaso. Přibližnou podobu divadla známe jen z fragmentů Severova plánu. Podle archeologických nálezů bylo pravděpodobně vystaveno

z travertinových bloků, pilíře byly z tufu a zdobily ho čtyři onyxové sloupy. K divadlu náležel malý chrám a také klenutá stavba – *Crypta Balbi*, která byla částečně v podzemí, její klenba čněla nad zem a tento prostor osvětlovala jen okénka. Je možné, že sloužila jako úkryt za špatného počasí. O tom, jak mohla vypadat, se opět dovídáme jen z nákresů, na kterých se jeví jako řada pilířů s polosloupky a výklenky. Dalším vodítkem jsou nálezy pod budovami v ulicích *Via dei Delfini* a *Via Delle Botteghe Oscure*.

Marcellovo divadlo

Dosud zachované divadlo, jehož stavba začala v roce 44 př. n. l. na popud Julia Caesara, který se inspiroval právě Pompeiem. Vybral pro tuto stavbu místo a nechal upravit terén, což obnášelo také zbourání některých staveb, včetně svatyní. Po jeho smrti byla výstavba na 21 let přerušena a pokračoval v ní až Augustus, který rozsáhlé divadlo pojmenoval podle svého zesnulého zete a synovce Marca Claudia Marcella. Divadlo bylo otevřeno roku 13 nebo 11 př. n. l. a hry byly zahájeny Augustem, pod kterým se zlomilo křeslo, a upadl. Obecenstvu byli poprvé předvedeni tygři. V bezprostřední blízkosti divadla se nacházely také *Circus Flaminius* a *Porticus Metelli*, které Marcellovo divadlo nedovolily, aby se svou velikostí vyrovnalo divadlu Pompeiovu. Antické prameny uvádí kapacitu 13.000 diváků, stavba měla dvě patra a nápadně se podobala flaviovskému amfiteátru. *Scaena* je orientována na jih, naproti řece Tiberu. Patra tvořila řada oblouků podpíraných pilíři s dórskými polosloupky, které nesou vlys, následně attiku, nad kterou stojí pilíře s iónskými polosloupky. Vnější část budovy byla vystavěna z travertinu, na interiér byl použit tuf, sperone a zdobení bylo mramorové. Orchestru částečně obložili cihlami, což mělo zabránit vlhnutí zdí. K divadlu patřila i Augustova socha, kterou po jeho smrti věnovali Livie a Tiberius. Divadlo bylo poškozeno požárem a následně zrekonstruováno Vespasianem. Ve 4. stol. se nadále používalo, ale nebylo už udržované a posloužilo jako zdroj materiálu pro opravu Cestiova mostu. V období středověku byla budova již značně zdevastovaná a přešla do vlastnictví rodiny Savelli, která nechala divadlo přeměnit na pevnost a přistavěla dodnes zachovaný *Pallazo Savelli*. Na počátku 18. stol. se novým majitelem stala rodina Orsini. Tehdy se před divadlem nacházelo jedno z nejkrásnějších náměstí své doby *Pizza Montanara*, které bylo zničeno při odstraňování nánosů z divadla. Divadlo bylo poté rekonstruováno v čele s architektem Albertem Calza-Binim, který vycházel především z podoby budovy popsané v plánu na *Formě Urbis*. Přičemž se jednalo především o zpevnění budovy a opravu fasády. Calza-Binimu se také podařilo nakreslit přibližný plán původního divadla, vzhled *scaeny* však dosud není znám.

Použité zdroje:

BRTNICKÝ, Ladislav. Topografie starověkého Říma. Praha: Čes. Akademie, 1925.

KAZDOVÁ, Markéta. Divadla v Římě [online]. Brno, 2008 [cit. 2015-09-12]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jan Bouzek. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/179951/ff_b/>

BAHNÍK, Václav a kolektiv autorů. Slovník antické kultury. Praha: SVOBODA, 1974. ISBN 25-119-74